

ANNA ABAJYAN*

*Doctor of Philology, Professor
Yerevan State University
abajyan.anna@ysu.am*

KNAR HARUTYUNYAN

*PhD student,
Yerevan State University,
Matenadaran
knarbanaser@gmail.com*

IDIOMS IN “THE LIFE OF MASHTOTS” BY KORYUN**

Key words: Koryun, Old Armenian idioms, structural analysis, model, two-component idioms, morphological classification, dictionary of idioms.

Introduction

In the Armenian Philology, particularly in linguistic literature and source studies, a number of investigations have been undertaken along the lines of Koryun's work “The Life of Mashtots” since the end of the 19th century¹. Armenologists characterize the style and language of the work as complicated, pretentious, uncertain and sometimes full of unclear newly formed neologisms. “As the facts show, the use of pretentious language has been a characteristic feature of Koryun's style”², “...he has preferred pompous and high-flown language, redundancy, repetitions, full of new and beautiful complexities, but he does not have stable dimensions and logic in his sentences”³.

* Հոդվածը ներկայացվել է 13.02.20, գրախոսվել է 13.02.20, ընդունվել է տպագրության 27.05.20:

** This work was supported by the RA MES State Committee of Science, in the frames of the research project № 18T-6B138:

¹ For the bibliographic list of studies by Koryun see Քիպարեան 1992, 96–97: Խաչատրեան 2016, 221–226: Thomson 1995, 142–14; Thomson 2007, 191.

² Առաքելյան 1981, 145:

³ Քիպարեան 1992, 93:

Idioms in “The Life of Mashtots” by Koryun

Many researchers have referred to and assessed the language of the work, but its linguistic analysis has been accomplished only by Norayr Biwzandac'i⁴ and Varag Araqelyan⁵.

However, their analysis has been mainly focused on the vocabulary of the work and some grammatical phenomena, aimed at revealing the peculiar features of Koryun's style as well as bringing out similarities by comparing it with the works of Agathangelos and Buzand (as in the case of Norayr Biwzandac'i) or rejecting the conclusions N. Biwzandac'i has arrived at (as in the case of V. Araqelyan). Many other questions connected with language use have so far been ignored, and the study of idioms in Koryun's work is among them. Thus, the specificity of the use of idioms in Koryun's work is in the centre of our investigative attention in the present paper. We believe that our study of idioms in Koryun's work will not only shed additional light on his language and style, but also support our further studies of the Old Armenian system of idioms. Our particular target in this paper is the study of the structural, word-forming characteristics of idioms in Koryun's work⁶. To achieve our goal we proceed from the data introduced in the “The Life of Mashtots” by Koryun, re-published in “Matenagirk Hayoc” on the basis of the original compiled by Manuk Abeghyan (Երևան, 1941). After cataloguing all the idioms, we have compared them with the data presented in the Concordance⁷ of the same work to avoid errors and omissions, then we have checked them in the dictionaries of Old Armenian⁸.

⁴ Բիւզանդացի 1900:

⁵ Առաքելյան 1981: As we found out, the last study of Koryun's language is the following article: Ghazaryan M. “The Loan Words in the Work “The Life of Mashtots” by Koryun” (Ղազարյան 2012).

⁶ By using the term idiom we mean stable combinations which acquire a new metaphorical meaning, although in “The Dictionary of Old Armenian Idioms” by Ruben Ghazaryan as well as several other investigations on Old Armenian idioms the application of the term covers a much larger range of phraseological units (See Ղազարեան 2012, etc.).

⁷ Հայկական համաբարբառ 1972.

⁸ Աւետիքեան, Սիրմէլեան, Ազեբեան 1836, 1837, Նոր բառգիրք Հայկազեան լեզուի հ. Ա, Բ (from now՝ NHD), Ղազարեան 2012: Հովհաննիսյան 2010: Ղազարեան, Ավետիսեան 2007:

Idioms Included in the Dictionaries:

We have counted 75 phraseological units in the “The Life of Mashtots”, registered in the “Phraseological Dictionary of Old Armenian” by Ruben Ghazaryan, of which only 52 are idioms⁹.

R. Ghazaryan introduces the idiom «սորամուտ ծակախիթ լինել» (p. 250) and considers it to be the combination of two separate idioms: «սորամուտ լինել» և «ծակախիթ լինել». However for both cases he adduces one and the same example. The point is that the word «ծակախիթ» is not registered in NHD as a separate unit, it appears only in combination with «լինել» («ծակախիթ լինել») and is illustrated by «սորամուտ ծակախիթ եղեալ» (Agathangelos, Koryun). And though «սորամուտ» is a separate headword to present a separate dictionary entry, neither «սորամուտ լինել» can be found there as a separate unit. Our further attempt to look up the unit in concordances of other 5th century authors' works shows that except Agathangelos there is no other author to have used this expression in his works. The example of the latter has been presented in the NHD and is similar to Koryun's usage, and this can be accounted for by the interaction long known in philology¹⁰ and established in the study of the original texts by Koryun and Agathangelos. Thus, proceeding from the facts mentioned above, we

⁹ The following combinations are introduced as idioms in the dictionary of idioms in grabar: ագդ առնել (236, 252), ագդ լինել (239, 250), աներեւոյթ լինել (255), դէպ լինել (247, 248, 252, 256), աղալթս առնել (251), անփոյթ առնել (248), ընդ առաջ ելանել (235), ընդ առաջ լինել (247), ինքնատես լինել (255), լի առնել (242), խելամուտ լինել (241), խորհուրդ առնել (244), ծանալթ առնել (231), հնազանդ լինել (246), հրաման առնել (242), հրաման տալ (243, 246), ձեռնտու լինել (247), ողջոյն տալ (240, 247), ուրախ լինել (237), սկիզբն առնել (242), փախստական լինել (235), փառաւոր առնել (244), փոյթ առնել (234, 236). Sometimes, it is not easy enough to draw certain lines between stable combinations of verbs (հարադրաւոր բայեր) and idioms, and the differentiation is connected with the specific case and usage. We do not consider the above-mentioned units in Koryun's work as idioms because according to A. Margaryan (*Մարգարյան* 1966, 198–241) and L. Hovsepyan (*Հովսեփյան* 2016, 53–93), they do not acquire a metaphorical meaning here. See also *Բաղիկյան* 1986, 68–69:

¹⁰ The question of the relationship between the works by Koryun and Agathangelos is one of the most difficult philological problems, and a close look into their identical passages is a separate and complex task. There has been a diversity of views with reference to this, and they all seem controversial. See *Աբեղյան* 1968, 181; *Ազաթանգեղոս* 1983, 503–504, also *Մուշեղյան* 1996, 49–64:

are inclined to follow the NHD and observe idiomaticity only in «ծակախիթ լինել».

a. The word «սորամուտ» is a word of independent use, and a variety of its applications (Ghazar Parpetsi, Stephanos Orbelyan) can be found in NHD.

b. The word «ծակախիթ» is found only in combination with «լինել».

c. We haven't any fact to prove that the stable idiomatic combination «սորամուտ լինել» existed in Old Armenian (Grabar), for it is not registered either in dictionaries of Old Armenian or in Concordances of the 5th century authors' works.

There is every reason to believe that Koryun used the idiom «ծակախիթ լինել» («ծանօթական լինել») innovating it by adding a synonymous word («սորամուտ») and enriching the meaning of the idiomatic expression – ...ծանօթական եւ հաճոյ լինէր» (p. 235). This kind of use of synonyms is quite typical of the style practised in Grabar.

An innovative change can also be observed in another idiom – “զհոգիս ւաւանդել” which has been transformed in Koryun's work to «ի Քրիստոս ւաւանդել»¹¹ (253).

There are three more idiomatic expressions in Koryun's “The Life of Mashtots” which are presented in NHD, though they cannot be found in the dictionary by R. Ghazaryan. They are.

1. **նախանձուկս արկանել** («...ոչ ի պարծանս անձանց, այլ առ ի նախանձուկս միմեանց արկանելոյ», p. 233). *նախանձ արկանել, նախանձեցուցանել, իբր նախանձ ընդդէմ վառել զմիմեանս, շարժել ի փոյթ ինչ*¹² which in Modern Armenian translation¹³ means «*նախանձ շարժել*» (*rouse envy in smb.*) («...ոչ թե նրանց պարծանքի համար, այլ իրար նախանձ շարժելու», p. 83).

2. **ի գործ բերել** («...մինչ ի վախճան զիրամայեալսն ի գործ բերէր», p. 243). *վարել, ի կիր արկանել, կատարել*, which stands for Modern Armenian

¹¹ The word «հոգի» has been left out of the original, but it can be understood from the general sense of the passage. Hence, we introduce it here as a restored element following M. Abeghyan's approach in his Modern Armenian translation of the work. «...*հանդերձ աստուածահաճոյ աղօթիք ծերունոյն ի Քրիստոս ւաւանդեալ...*», 253, «...*աստվածահաճոյ աղօթքներով [հոգին] Քրիստոսին ավանդեց...*», 137.

¹² We first give the NHD explanations and then the examples.

¹³ **Կորյուն** 1981:

«գործադրել» (*employ; put into practice*) («...մինչև վերջը գործադրում էր նրա հրամայածները», p. 111).

3. **Շնորհս գրանել** («...որում Ապրիկոս կոչեին, յորոց եւ գրեալ շնորհս», p. 244). հաճոյ գրանիլ, սիրելի լինել interpreted in Modern Armenian as «շնորհք գրաւ» (*behave gracefully*) («...որի անունն Ապրիկոս էր, և շնորհք գրաւ նրանցից», p. 115, is explained as «հաճելի եղաւ»):

Idioms Not Included in the Dictionaries:

Apart from the units registered as idioms in dictionaries of Old Armenian, we believe the combinations used in Koryun's work and adduced below can also be referred to the class of idioms. Thus, some eighteen new idioms have been added to the class¹⁴.

1. **Ասպնջական հիւրամեծար գրանել** – «...այր երկիւղած եւ աստուածասէր, որում անուն էր Շաբիթ, եւ ասպնջական հիւրամեծար գրեալ՝ բարեպաշտութեամբ սպասաւորէր...» (p. 235) which in Modern Armenian can be conveyed by «ասպնջական հիւրամեծար հանդիսանալով» (p. 89). means «հյուրամեծար լինել» (to love and honor guests).

2. **Բանն կենաց** – «Յեր այնորիկ առնոյր հաւանութիւն երանելին Մաշթոց, որպէս զի տէր Եպիսկոպոսն, եւ նա ի սփիւռս հեթանոսաց զբանն կենաց սերմանիցեն» (p. 242) which is interpreted in Modern Armenian as «Դրանից հետո երանելի Մաշթոցը համաձայնություն ստացաւ, որ տեր Եպիսկոպոսը կայենականների մեջ, իսկ ինքը հեթանոսների սփյուռքում սերմանեն կյանքի խոսքը» (p. 109) («ճշմարիտ խոսք, ուղիղ կյանքի խոսք» - true word).

3. **Եռանդն ածել** – «Եւ մինչդեռ այնպէս մերձաւորացն առ իւրեւ զհոգեւոր եռանդն ածէր...» (p. 254); in Modern Armenian «Եվ մինչդեռ այնպես իր մոտին եղող մերձավորների հոգևոր եռանդը շարժում էր...» (p. 139). «բորբոքել, զրգռել, հուզել» (to arouse spiritual fervour).

4. **Չանձն տալ** – «...ամենայն կրթութեամբ հոգեւորացն զանձն տուեալ՝ միայնաւորութեան...» (p. 234); in Modern Armenian «...իրեն տալիս էր ամեն

¹⁴ While singling out these units, we have tried to follow the established strategies of classification of idioms, compare them with their Eastern Armenian counterparts, discuss questions concerning their choice with specialists. However, it is not easy to exclude misrepresentation completely, particularly that the borderline between idioms, metaphoric combinations and metaphoric usage of words is sometimes rather indefinite. We are open to consider any remark.

հոգենոր վարժությունների...» (p. 87). «տրվել, նվիրվել մի բանի» (to dedicate oneself to something).

5. **Զվիճակ նշանակել** – «Իսկ Դավիթ յայտնապէս եւս վասն ամենայն ազգաց՝ զվիճակ աստուածատուր արինացն նշանակէ...», p. 240); in Modern Armenian «Իսկ Դավիթ ավելի ևս հայրնի կերպով ցոյց է տալիս, որ աստվածատուր օրենքը պիտի վիճակվի բոլոր ազգերին...» (p. 105). «պարտադիր դարձնել, պարտադրել» (to make obligatory).

6. **Ընդդէմ լինել** – «Ընդդէմ լինէր սուրբ եպիսկոպոսացն, որոց առաջնոյն Բաբիլաս անուն...» (p. 237); in Modern Armenian «Ներկայացավ սուրբ եպիսկոպոսներին, որոնց առաջինի անունը Բաբիլաս էր...» (p. 95). NHB explains «ընդդէմ» as «յանդիման, յանդէպ, ի դէմս, ընդառաջ, դէպի», R. Ghazaryan gives it as an idiom «ընդառաջ լինել». Our considerations lead us to its interpretation as an idiom («ընդդէմ լինել») with the meaning “to go forward, to introduce yourself”.

7. **Ի հոգս դառնալ** – «...նշանագիրքն իսկ յայլոց դպրութեանց քաղեալք եւ յարուցեալք դիպեցան, յետ այնորիկ դարձեալ կրկին անգամ ի նոյն հոգս դառնային...» (p. 237); in Modern Armenian «...նշանագրերն էլ իսկապես ուրիշ դպրություններից թաղված և հարություն առած հանդիպեցին, ապա դարձյալ երկրորդ անգամ նույն հոգսի մեջ ընկան...» (p. 95); in Modern Armenian «հոգսի մեջ ընկնել» (to be in trouble).

8. **Ծնունդ առնել** – «Առ ի յարդարել եւ զնոցա հարուստ ամացն ծնունդս առեալ...» (p. 242); in Modern Armenian «...և նրանց շատ տարիների ծնունդներին կոկելու...» (p. 103). («ծնել») (to bear).

9. **Կալ ի ճշմարտութեան** – «...նորա շրջեալ զամենայն աշակերտաւքն, պատուիրեալ կալ ի ճշմարտութեանն» (p. 247); in Modern Armenian «...պատվիրեց, որ ճշմարտության մեջ մնան» (p. 121). This word-combination could not be found either in the dictionary by R. Ghazaryan or NHD. However, in the analogy of «կալ ի հնազանդութիւն» we believe it can be included in the class of idioms and be identified with the meaning of «ճշմարտության հետևորդ լինել, մնալ» (to be or stay a supporter of truth).

10. **Կանոն եւ արինակ դնել** – «Որոց կանոն եւ արինակ զիրեանց անձաց արգասիս եղեալ, եւ պատուիրեալ կալ ի նմին կանոնի» (p. 241); in Modern Armenian «Նրանց համար կանոն և օրինակ դրեցին իրենց վաստակը և պատվիրեցին նույն կանոնի մեջ մնալ» (p. 107). («օրինակ բերել») (to give an example).

11. **Կենաց ճանապարհ** – «Եւ յորժամ այնպէս ընդ ամենայն տեղիս լի առնէր զսուրբ Աւետարան Տեառն եւ ամենեցուն զգուշացուցեալ զկենաց ճանապարհին վարելոյ...» (p. 244); in Modern Armenian «Եվ երբ բոլոր տեղերն այնպես լիացրեց Տիրոջ սուրբ ավետարանով և ամենքին զգուշացրեց, որ կյանքի ճանապարհով ընթանան...» (p. 113). («կյանքի ուղի, ճշմարիտ ճանապարհ») (the path of life, right way).

12. **Հասանելի հանգիստն Տեառն** – «...զմտաւ իսկ ածէր ըստ ծերունական հասակին զաւր վախճանին, չտայր քուն աչաց եւ ոչ նիրի արտեւանաց՝ մինչեւ հասանելի հանգիստն Տեառն» (p. 254); in Modern Armenian «մինչև Տիրոջ հանգստին հասնելը» (p. 189). («մահանալ») (to die).

13. **Հոգի մորի արկանել** – «Նոյնպէս առաւել հոգի մորի արկանէր զհամաշխարհական սփոփելոյ» (p. 235), «Դարձեալ յետ ժամանակի ինչ ընդ մէջ անցելոյ՝ հոգի մորի արկանէր սիրելին Քրիստոսի եւ վասն բարբարոսական կողմանն» (p. 243). In Modern Armenian it is introduced as «մտքում հոգ տանել», «մտածել, հոգ տանել» («Նա մտքում դրեց ավելի հոգալ...» p. 89, «Դարձյալ մեջտեղում մի ժամանակ անցնելուց հետո՝ Քրիստոսի սիրելին մտածեց հոգ տանել նաև բարբարոսական կողմի մասին» (p. 111). («մտախոգվել») (to worry). In the Concordance it is considered to be one unit¹⁵.

14. **Յարինակ առնուլ** – «...զգունդն սրբոց հանդերձ սրբասէր տերամբն յարինակ առեալ՝ ի թղթին իտում ասէ...» (p. 233); in Modern Armenian «սրբերի նույնիսկ ամբողջ գունդը սրբասեր տիրոջ հետ միասին օրինակն առնելով, ասում է իր թղթի մեջ» (p. 83). («օրինակ համարել») (“to consider as a role model”).

15. **Պատրի գրանել** – «...եւ ելեալ յանդրուարն դիմոսական եւ բազում պատրի գրեալ, հասանէին ի թագաւորակաց քաղաքն Կոստանդնուպոլս» (p. 244); in the dictionary by R. Ghazaryan and in NHD several idioms with the same word can be found – «պատրի առնել, դնել» (պատրվել, մեծարել), «պատրի լինել» (պատրվավոր, պատրվելի լինել), «պատրի առնել»; we think «պատրի գրանել» is also an idiom and can be included in this group of idioms.

16. **Սկիզբն դնել** – «Եւ եղեալ սկիզբն թարգմանելոյ զգիրս նախ յԱռաքելացն Սողոմոնի...» (p. 238); in Modern Armenian «Եվ սկսեց թարգմանել [սուրբ] գիրքը՝ նախ Սողոմոնի Առակներից» (p. 99). («սկսել») (“start”).

¹⁵ Հայկական համաբարբառ 1972, 145:

17. **Սպասատրութիւն տանել** – «...բազում սպասատրութիւն իբրեւ հաւասարի որդւոյ վարդապետին տանէր» (p. 242); in Modern Armenian «ծառայություն էր անում» («...մի որդու հավասար շար ծառայություն էր անում վարդապետին»): («ծառայել, սպաստրել») (“to serve”). This is also considered one unit in the Concordance¹⁶.

18. **Վիճակ առնուլ** – «Ուստի եւ իմ մասնատր աշակերտութեան վիճակ առեալ, թէպէտ եւ էի կրտսերագոյն...» (p. 229); in Modern Armenian «Ուստի և ես, որ բախտ էի ունեցել [ներա] մասնավոր աշակերտը լինելու, թեպետ և կրտսերագոյնն էի...» (p. 71). («բախտ ունենալ, լավ բանի արժանանալ») (to have good luck).

Structural and Grammatical Classifications

The classification long and generally established in the sphere of idioms and idiomatic expressions in Modern Armenian language¹⁷ can be considered valid for the Old Armenian ones¹⁸. According to this classification, idioms in Koryun’s work are: nominative, subordinate, substantive and verbal, two-component and multi-component.

Only two idioms of the above-mentioned are substantival «բանն կենաց» and «կենաց ճանապարհ», others are verbal. The substantives are composed of two components and they belong to Noun+Noun pattern. Moreover, in both cases we have Noun in the Nominative case supplemented by Noun in the Genitive case, with varied word orders.

Ten of the verbal idioms consist of three components «ասպնջական հիրամեծար գտանել» (Adj+Adj+V), «զհոգի ի Քրիստոս աանդել» (N+N+V), «կանոն եւ արինակ դնել» (N+N+V), «հասանել ի հանգիստ Տեառն» (V+N+N), «հոգ ի մրի արկանել» (N+N+V), «նիրի տալ արտեանաց» (N+V+N), «ձեռն ի

¹⁶ Հայկական համաբարբառ 1972, 206:

¹⁷ See **Բաղիկյան** 1986; **Բեդիրյան** 1973, 120–177, 186–213; **Ջահուկյան, Աղայան, Առաքելյան, Քոսյան** 1980, 500–509.

¹⁸ We do not tend to classify Old Armenian idioms semantically, and this is accounted for by the fact that although four semantic groups have already been singled out in the literature of the question, we believe that it is not an easy task to differentiate phraseological units from the point of view of the degree of fusion of the components they include even in contemporary Armenian. The identification of the general meaning of these units is difficult as sometimes the boundaries between these groups are conditional and not very clear-cut. Moreover, if it is a matter of differentiating idioms in Grabar, although the possibility cannot be excluded, however modern linguistic thinking and perception put forward a number of challenges.

գործ արկանել» (N+N+V), «փոյթ ի վերայ ունել» (N+Adv+V), «քուն տալ աչաց» (N+V+N). We do not single out a sub-pattern for «սորամուր ծակախիթ լինել» (as «ծակախիթ» has not been perceived as a separate word). However, judging from the word form and its usage it can be considered to be adjective-like («սորամուր»):

The others consist of two components «ակն ունել», «բիծ դնել», «գուն դնել», «զմտալ ածել», «ի գործ արկանել», «ի մտի դնել», «հարկանել սպասամորթին», etc.

Their study and patterns according to their part-of-speech reference are introduced below:

a. **NOUN+VERB** – 38 idioms according to the noun component; it can be divided into smaller groups.

1. The noun in the Nominative case – ուշ լինել («Յետ այնորիկ ուշ եղեալ երկոցունց երանելեացն՝ զհրեանց ազգին զդարոյթին առաւել յարգել եւ դիրացուցանել», p. 247).

2. Noun in the Accusative case – ակն ունել («Որոյ ազարութիւնն յերկինս է, ակն ունել փրկչին...», p. 233), բիծ դնել («...թէ՛ ո՞ր կարէ բիծ դնել ընտրելոց Աստուծոյ», p. 232), երկիր պագանել («...յիւրեանց կուռս ծուլածուին երկիր պագանէին», p. 239, 245), զանց առնել («...եւ զայլովք եւս զանց առնէ», p. 230), թողութիւն առնել («...բազում բանդականաց եւ կալանաւորց եւ տազնապելոց ի բռնաւորաց թողութիւն արարեալ...», p. 249), ուշ դնել (p. 247), զաւի առնուլ (p. 241).

3. Noun in the Prepositional case – ի գիրկս արկանել («Եւ արդ առեալ յերկոցունց համարձակութիւն ի գիր արկանել եւ զվարս առն արդարոյ», p. 233), ի գործ արկանել («...առեալ ի գործ արկանէր զթշուառացուցիչ գաւազանն...», p. 245, 246), ի ձեռն առնուլ (p. 235), ի մտի դնել (p. 232), ի փորձութիւն մտանել (p. 251).

4. The Instrumental case with preposition «զ» (The Pararakan case) – զմտալ ածել («...զմտալ ածելով յիշատակարանս առանձին մարտնանշան ծաղկեցուցանել...», p. 229, 235, 254).

5. An article with a noun, where «ի» does not have the function of the prepositional case, but shows an action or time – ի թիկունս հասանել («...վասն որոյ զամենակեցոյց Հոգին ի թիկունս հասանել», p. 251), յական թօթափել

(«...անդէն յական թաթափել վայրենամիտ... աշխարհն Աղուանից... աւերարանաժառանգք լինէին», p. 246)¹⁹, յանկ ելանել (p. 246), etc.

b. **ADJECTIVE+VERB** – five idioms. ծանօթ կացուցանել («...աստուածապոր իմաստութեանն ծանալթս կացուցանէին», p. 242), ծանօթական լինել («...պայծառացեալ՝ ծանալթական եւ հաճոյ լինէր Աստուծոյ եւ մարդկան», p. 235), ճանապարհորդ լինել («...հանդերձ շնորհապարտ պարգեւաւքն եւ ամենայն իրայիւքն... ճանապարհորդ լինէր», p. 239), միջամուխ լինել²¹ (p. 234), յայտ առնել (p. 230, 231, 256).

c. **VERB+NOUN** – four idioms could be observed in the work in question: ի թաթափել ական («...յոտնաւոր տքնութեան ի թաթափել ական վճարէր», p. 235), կալ ի ճշմարտութեան («...պատուիրեալ կալ ի ճշմարտութեանն», p. 247), հարկանել սպասաւորութիւն («...հարկանէր զիշխանացն սպասաւորութիւնսն», p. 234), տալ ի ձեռն («...ժողովել մանկունս եւ տալ ի ձեռն վարդապետին», p. 243).

d. **ADVERB+VERB** – ten idioms have been singled out: առաջի դնել («...որ զիրս առաջի եղեալ գրով ցուցանէր կայսերն...», p. 244), առաջի արկանել («Եվ նորա զիր արուեստն առաջի արկեալ՝ խրատէր յորդորելով...», p. 243), զհետ երթալ («Զհետ երթայք սիրո...», p. 232), ընդդէմ լինել («Ընդդէմ լինէր սուրբ եպիսկոպոսացն, որոց առաջնոյն Բարիլաս անուն...», p. 237). ընդ մէջ անցանել («Ապա յետ ժամանակի ինչ ընդ մէջ անցելոյ՝ դէպ լինէր ոմանց...», p. 248), ի բաց քերել («...զսնտփիագործ պաշտամանն ի բաց քերէր...», p. 243), ի մէջ առնուլ («Իսկ երանելոյն վաղվաղակի զաւերարանական արու-

¹⁹ The idioms «յական թաթափել», «ի ձեռն տալ» are in the work in a different word-order «ի թաթափել ական» («...յոտնաւոր տքնութեան ի թաթափել ական վճարէր», p. 235), «տալ ի ձեռն» («...ժողովել մանկունս եւ տալ ի ձեռն վարդապետին», p. 243). It is explained that in contrast to idioms of the Modern Armenian language the word-order is not stable in Grabar. We have counted two idioms in this case, but while introducing the patterns, we included both cases in order to make an accurate representation of the actual introduction of the patterns.

²⁰ The word «ճանապարհորդ» is an adjective according to NHD, in G. Pheshmaltshyan's «Dictionary of the Armenian Language» (Փէշտըմալճեան 1846) it is also an adjective; it is introduced as both an adjective and a noun in M. Awgerean's and G. Tshelalean's dictionary (Աւգերեան, Շէլալեան 1865). We consider it as an adjective following NHD.

²¹ Koryun used the idioms «թեւամուխ լինել» and «միջամուխ լինել» together «...որով առ ժամայն լուսաւորեալ եւ թեւամուխ միջամուխ եղեալ...». We can separate the two idioms in this case in contrast to «սորամուտ ծակախիթ լինել», as NHD gives many examples for both of them, which evidences their independent existence in Grabar.

եստին ի մէջ առեալ, ձեռն արկանէր...», p. 235), *ի վերայ հասանել* («Եվ այն-պէս ամենայն փորձութեանց ի վերայ հասելոց կամայական քաջութեամբ տարեալ...», p. 243), *մանրակրկիտ առնել* (p. 257), *յանդիման լինել* (p. 243).

The non-verb parts of the following three idioms haven't been used as separate ones «Գունն դնել» (p. 254), «Թեամուխ լինել» (p. 234), «Ի կիր արկանել» (p. 230, 242), «նախանձուկս արկանել» (p. 233) (we have no evidence about their usage, as they are not found in any dictionary), therefore we can not classify these idioms in the above-mentioned classes.

In all these idioms as verb parts the following verbs are used:

արկանել – 11 idioms, *լինել* – 9, *դնել* – 8, *առնել* – 7, *առնուլ*, *հասանել*, *տալ* – 6, *գտանել* – 4, *ածել*, *ունել* – 3, *աւանդել*, *հարկանել* – 2, *անցանել*, *բառնալ*, *բերել*, *երթալ*, *ելանել*, *դառնալ*, *թօթափել*, *կալ*, *կացուցանել*, *մտանել*, *նշանակել*, *պագանել*, *տանել*, *քերել* – 1.

According to the Concordance, there are 1675 words used in the “The Life of Mashtots”. We may say that idioms make 4,5% of the whole lexicon of the work.

Although Koryun's style is characterized as complex and pompous, and the majority of the words used in his work are “artificially elevated and difficult to understand”²², the same cannot be said about the idioms. The study shows that Koryun used not so difficult, but understandable and probably the most widely used idioms of the 5th century. The main visible peculiarity can be the addition of synonyms to the idioms («ասպնջական հիւրամեծար գտանել», «ծանօթական եւ հաճոյ լինել», «սորամուտ ծակախիթ լինել») or the interpenetration of two semantically close idioms («թեամուխ եւ միջամուխ լինել»), which emphasizes and makes the understanding of the idea easier. They are not many in number.

Conclusion

Thus, we can see that over 73 idioms are used in Koryun's work, of which 55 are presented in the “Phraseological Dictionary of Old Armenian” by Ruben Ghazaryan and in “New Haykazyan Dictionary”. Proceeding from the structural and semantic features, ready-made and reproducible nature of some units (18 in number), we analyze them in the system of idioms. According to the structural features, most of them 63 (86%) are two-component units, and only 10 (14%) are three-member ones. According to the morphological classification, 2 idioms are

²² Առաքելյան 1981, 143:

substantival, and 71 of them contain verbs. Most realizations have Noun+Verb (38 idioms), Adverb +Verb (10) patterns.

Though Koryun’s style is characterized as complex and artificially elevated, his idioms are quite clear, and we can say that they are the most widely applied idioms of the 5th century, used even in other works of the same period.

BIBLIOGRAPHY

- Աբեղյան Մ.** 1968, Երկեր, հտ. Գ., Երևան, Հայկական ՍՍՀ ԳԱ հրատ., 692 էջ:
- Ագաթանգեղոս** 1983, Հայոց պատմություն, Երևան, ԵՊՀ, 551 էջ:
- Առաքելյան Վ.** 1981, Ակնարկներ հայոց գրական լեզվի պատմության, Երևան, Հայկական ՍՍՀ ԳԱ հրատ., 214 էջ:
- Ազգերեն Մ., Ճէլալեան Գ.** 1865, Առձեռն բառարան հայկազնեան լեզուի, Վենետիկ, Սուրբ Ղազար, 849 էջ:
- Աւետիքեան Գ., Սիրմէլեան Խ., Ազգերեն Մ.** 1836, Նոր բառգիրք հայկազնեան լեզուի, Կ. Ա, Վենետիկ, Սուրբ Ղազար, 1140 էջ:
- Աւետիքեան Գ., Սիրմէլեան Խ., Ազգերեն Մ.** 1837, Նոր բառգիրք հայկազնեան լեզուի, Կ. Բ, Վենետիկ, Սուրբ Ղազար, 1067 էջ:
- Բաղիկյան Խ.** 1986, Ժամանակակից հայերենի դարձվածային միավորները, Երևան, Հայկական ՍՍՀ ԳԱ հրատ., 354 էջ:
- Բեդիրյան Պ.** 1973, Ժամանակակից հայերենի դարձվածաբանություն, Երևան, «Լույս», 230 էջ:
- Բիւզանդացի Ն.** 1900, Կորին վարդապետ եւ նորին թարգմանութիւնք, Տփղիս, Արագատիպ տպարան Մնացական Մարտիրոսեանց, 520 էջ:
- Խաչատրեան Պ.** 2016, Հայ հին գրականության մատենագիտություն, Երևան, «Տիգրան Մեծ» հրատարակչություն, 613 էջ:
- Կորին** 2003, Պատմութիւն վարուց եւ մահուան առն երանելոյ սրբոյն Մեսրոպայ վարդապետի մերոյ թարգմանչի (Մատենագիրք Հայոց, Կ. Ա), Անթիլիաս-Լիբանան, էջ 229–257:
- Կորյուն** 1981, Վարք Մաշտոցի, բնագիրը, ձեռագրական ընթերցվածներով, թարգմանությամբ, ներածական ուսումնասիրությամբ, առաջաբանով և ծանոթագրություններով **Մ. Աբեղյանի**, Երևան, ԵՊՀ, 361 էջ:
- Հայկական համաբարբառ, Կորին «Վարք Մաշտոցի», կազմել և տպագրության է հանձնել **Դեմիրճյան Է.**, Երևան, 1972, Հայկական ՍՍՀ ԳԱ հրատ., 231 էջ:
- Հովհաննիսյան Լ.** 2010, Գրաբարի բառարան. Նոր հայկազյան բառարանում չվկայված բառեր, Երևան, «Էդիթ Պրինտ», 294 էջ:
- Հովսեփյան Լ.** 2016, Գրաբարի բառակազմական վերլուծական տիպը, Երևան, «Ասողիկ», 118:
- Ղազարեան Ռ.** 2012, Գրաբարի դարձուածաբանական բառարան, Երևան, ԵՊՀ հրատ., 278 էջ:

- Ղազարեան Ռ., Աւետիսեան Հ.** 2007, Նորայայտ բառեր գրաբարում, Երևան, ԵՊՀ, 107 էջ:
- Ղազարյան Մ.** 2012, Փոխառյալ բառերը Կորյունի «Վարք Մաշտոցի» երկում, էջմիածին, հ. Ա, էջ 95–103:
- Մարգարյան Ա.** 1966, Հայերենի հարադիր բայերը, Երևան, «Միտք», 502 էջ:
- Մուշեղյան Ա.** 1996, Կորյուն, թե՛ Ազաթանգեղոս: Բնագրերի քննություն նոր տեսանկյունից, Լրաբեր հասարակական գիտությունների, 2, էջ 49–64:
- Ջահուկյան Գ., Աղայան Է., Առաքելյան Վ., Քոսյան Վ.** 1980, Հայոց լեզու, Երևան, «Լույս», 526 էջ:
- Փէշտըմալճեան Գ.** 1846, Բառգիրք հայկազեան լեզուի, հտ. 2, Կ. Պոլիս, ի տպարանի Պողոս Արապեան Ապուլեիսցոյ, 971 էջ:
- Քիպարեան վրդ. Կ.** 1992, Պատմութիւն հայ հին գրականութեան, Վենետիկ, Սուրբ Ղազար, 670 էջ:
- Thomson R.W.** 1995, A Bibliography of Classical Armenian Literature to 1500 AD, Brepolis–Turnhout, 324 p.
- Thomson R.W.** 2007, Supplement to a Bibliography of Classical Armenian Literature to 1500 AD: Publications 1993–2005, Le Muséon, Revue D’Etudes orientales, tome 120, Louvain–La–Neuve, p. 163–223.

ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ В «ЖИТИИ МАШТОЦА» КОРЮНА

АБАДЖЯН А., АРУТЮНЯН К.

Резюме

Ключевые слова: Корюн, древнеармянские фразеологизмы, структурный анализ, модель, двухкомпонентные идиомы, морфологическая классификация, словарь фразеологизмов.

В труде Корюна «Житие Маштоца» использованы 73 единицы фразеологизмов, из коих 55 представлены в словарях древнеармянского языка. К этим фразеологизмам следует добавить еще 18 выявленных нами в результате исследования и не вошедших в словари. Структурный и морфологический анализ фразеологизмов приводит к заключению, что из 73 фразеологических единиц только две составлены из существительных, остальные – глагольные. По своей структуре большинство фразеологизмов (86%) двухкомпонентные. В работе «Житие Маштоца» Корюн

использовал наиболее распространенные в период написания труда о Маштоце фразеологические обороты.

ԿՈՐՅՈՒՆԻ «ՎԱՐՔ ՄԱՇՏՈՑԻ» ԵՐԿԻ ԴԱՐՁՎԱԾՔՆԵՐԸ

ԱԲԱՋՅԱՆ Ա., ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ Ք.

Ամփոփում

Քանալի բառեր՝ Կորյուն, գրաբարյան դարձվածքներ, կառուցվածքային քննություն, կաղապար, երկբաղադրիչ դարձվածքներ, ձևաբանական դասակարգում, դարձվածաբանական բառարան:

Կորյունի «Վարք Մաշտոցի» երկում կիրառված դարձվածքները ցարդ համապատասխան ուշադրության չեն արժանացել: Դրանց քննությունը կարևոր է ոչ միայն Կորյունի լեզվի և ոճի առանձնահատկությունների վերհանման, այլև գրաբարի դարձվածաբանության հետագա մանրամասն ուսումնասիրության համար:

Կորյունի երկի՝ Մանուկ Աբեղյանի կազմած բնագրի (Երևան, 1941) վերահրատարակության մեջ (Մատենագիրք Հայոց մատենաշար) կիրառված 73 դարձվածքից 55-ը ներկայացված են Ռուբեն Ղազարյանի «Գրաբարի դարձուածաբանական բառարան» և «Նոր բառգիրք հայկազեան լեզուի» աշխատություններում: Եվս 18 բառակապակցություն մենք դարձվածք ենք համարում՝ նկատի ունենալով դրանց կառուցվածքային (պատրաստի վերարտադրելի միավոր լինելը) և իմաստային առանձնահատկությունները: Դարձվածքների կառուցվածքային քննությունից պարզ է դառնում, որ դրանց մեծ մասը՝ 63-ը (86%), երկբաղադրիչ է, ընդամենը 10-ը (14%)՝ եռաբաղադրիչ: Ձևաբանական դասակարգմամբ 2 դարձվածք գոյականական են, 71-ը՝ բայական: Ամենաշատ իրացումներն ունեն *ԳՈՅԱԿԱՆ+ԲԱՅ* (38 դարձվածք), *ՄԱԿԲԱՅ+ԲԱՅ* (10) կաղապարները: Կորյունի կիրառած դարձվածքները հասկանալի են ու պարզ, հաճախ գործածվող դարձվածքներ V դարում: